

Kleine wasjes, grote wasjes

Hans Pars

Aan de vooravond van de cruciale voetbalwedstrijd tussen AZ en PSV nam de sportjournalistiek een duik in het verleden. Onder het motto: 'Opa vertel nog eens een keer' moesten stokoude sportjournalisten op de redactie hun jongere collega's vertellen over de wonderbaarlijke avonturen van een Alkmaarse voetbalploeg aan het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw. In 1981 werd AZ kampioen van Nederland bij het betaald voetbal en voor velen was dat het bewijs dat Ajax, PSV en Feijenoord niet langer een abonnement hadden op de landstitel. Maar het succes van AZ bleek de uitzondering die de regel bevestigt.

Dik twintig jaar later maakt AZ weer kans op de landstitel en komt het verleden boven. In het NPS-programma *Andere Tijden* van 8 februari 2005 werd Alkmaar uit 1981 onder de loupe genomen. Nu gebruik ik mijn televisietoestel vrijwel uitsluitend om speelfilms af te draaien of om naar documentaires te kijken, maar voor de sportgeschiedenis moet je wat over hebben. Bovendien heb ik weldenkende vrienden die regelmatig naar *Andere Tijden* kijken en volhouden dat je van dit programma geen slaap krijgt.

Gebroeders Molenaar

In *Andere Tijden* over het succes van AZ'67 werd vooral ingegaan op de rol van de geldschietters van de club: de gebroeders Cees en Klaas Molenaar. Groot geworden met de verkoop van koelkasten en wachines, zagen ze in AZ een mooie uitlaatklep voor hun sportieve en commerciële ambities. Door de witgoedkapitalisten in de schijnwerper te plaatsen, bereikte het tv-programma een mooi resultaat. Sportgeschiedenis gaat vrijwel altijd over sportlieden, trainers, sportbestuurders en de politiek. Zelden of nooit komt de 'ordinaire' man met poen in beeld. En dat is vreemd, omdat zeker in het betaald voetbal er geen bal in beweging komt voordat er geld op tafel is gekomen. De gebroeders Molenaar stopten niet alleen geld in AZ, maar wilden er ook wat voor terug voor hun bedrijf Wastora. Het succes van de club ging hand in hand met het succes van Wastora. De succesvolle verkoop van de wasmachines was ook het werk van de bekende voetballers van AZ. Daarmee waren de broers hun tijd vooruit. Bekende sporters werden voor die tijd wel gebruikt als onderdeel van reclamecampagnes van grote bedrijven (sigarettenfabrieken deden dat veelvuldig) maar niet in regionale huis-aan-huis reclames. Nadien werd het heel gebruikelijk om sporters in te zetten als handelsreizigers. In de film *Le vélo de Ghislain Lambert*

van Philippe Harel werd dit verschijnsel op de hak genomen door wielrenners uit een armlastige propfloeg huis-aan-huis de sponsorhandelswaar te laten verkopen.

Rijkaards in de sport

Wat minder uit de verf kwam bij *Andere Tijden* over AZ is de vraag of elke kapitalist in de wieg is gelegd voor succes in de sport. De gebroeders Molenaar waren niet alleen prima zakenlui, maar ze hadden ook verstand van voetbal. Beiden hadden betaald voetbal gespeeld. Er zijn echter tal van voorbeelden te geven van sportfinanciers die weinig verstand hadden van sport. Misschien is dat ook niet nodig als je per saldo toch je geld kwijt bent. Uit *Andere Tijden* bleek dat het avontuur met AZ de gebroeders Molenaars een smak geld had gekost. Hoeveel precies wilde een van de nazaten niet vertellen, maar zijn gezicht sprak boekdelen. Of die smak geld verrekend was met de extra omzet van wasmachines en stofzuigers werd niet gevraagd. En de fiscus draagt natuurlijk ook een steentje bij.

De vraag waarom mensen een substantieel deel van hun geld in een sportclub stoppen, kwam bij *Andere Tijden* zijdelings aan de orde. Ik doel bij die vraag niet op bureaucratische ondernemingen als de RABO-bank, waar een medewerker het hele jaar door turft hoe lang het RABO-wielersshirt in beeld is geweest, maar op de private rijkaards met geld in de sport. Over hun beweegredenen heb ik al ettelijke verklaringen gehoord variërend van ijdelheid, status, geldingsdrang, gemeenschapszin, familiedwang tot wraak. Maar al deze verklaringen doen mij nogal modern aan. En met modern bedoel ik: horende bij deze theatrale tijd.

Maar waarom stopte vijftig jaar geleden een welgestelde ondernemer geld in de voetbalsport? Reclame bestond toen nog amper en bekende Nederlanders waren schaars. En maatschappelijk aanzien was voorbehouden aan een selectieve groep. In de beginjaren van de voetbalsport zie je wel veel mensen opduiken met nieuw verworven geld. Mensen die pas rijk waren geworden na de Tweede Wereldoorlog. Maar op die regel was Herbert Jochems, de man die in de zomer van 1953 op zijn landgoed in Wassenaar de eerste betaald voetbalwedstrijd in Nederland liet spelen, weer een uitzondering. Het lijkt me een mooi onderwerp: om de historische relatie tussen betaalde sport en de rijkaards te onderzoeken.